

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5943

[Total No. of Pages : 4

[6465]-691

M.A. (SODL)

ECONOMICS

EC2001 - I : Macro Economics Analysis - I

(2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any five of the following :

[5 × 2 = 10]

- a) What is social accounting?
- b) What is a balance of payment?
- c) What is money?
- d) Define RBI
- e) Define budget
- f) What is Open Economy?

Q2) Write notes on any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Write Short Note Balance of Payment
- b) High power money
- c) Explain the methods of national income accounting.
- d) Explain the theory of Liquidity.
- e) Explain the Classical theory of employment.
- f) Explain the Circular flow income in two sector economy.

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Explain the cash balance approach
- b) Explain the Friedman's theory of demand for Money.
- c) Explain the control of money supply.
- d) Explain the circular flow of income in a three-sector economy.
- e) Explain the RBI approach to money supply.
- f) Explain the main features of Keynesian's approach of Macro Economics.

Q4) Attempt any two of the following :

[2 × 10 = 20]

- a) Explain the determinant of money Demand.
- b) Explain the Keynes's Employment theory.
- c) What is a Financial intermediary? Explain the Role of a Financial intermediary in supply of money.

Total No. of Questions : 4]

PD-5943

[6465]-691

M.A. (SODL)

ECONOMICS

EC2001 - I : Macro Economics Analysis - I

(2019 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही पाच सोडवा :

[5 × 2 = 10]

- अ) सामाजिक लेखा म्हणजे काय?
- ब) व्यवहारतोल म्हणजे काय?
- क) पैसा म्हणजे काय?
- ड) आरबीआयची व्याख्या द्या.
- इ) बजेटची व्याख्या द्या.
- फ) मुक्त अर्थव्यवस्था म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चारवर नोट्स लिहा :

[4 × 5 = 20]

- अ) व्यवहारतोलवर टीप लिहा.
- ब) उच्च शक्तीचा पैसा.
- क) राष्ट्रीय उत्पन्न मापनाच्या पद्धती सांगा.
- ड) तरलता सिद्धांत स्पष्ट करा.
- इ) रोजगाराचा सनातनवादी दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- फ) द्वि-क्षेत्रीय अर्थव्यवस्थेचा उत्पन्नाचा चक्राकार प्रवाह स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही चार उत्तरे द्या:

[4 × 5 = 20]

- अ) रोख शिल्लक दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- ब) फ्रीडमनचा पैशाच्या मागणीचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- क) पैशाच्या पुरवठ्याचे नियंत्रण स्पष्ट करा.
- ड) त्रि-क्षेत्रीय अर्थव्यवस्थेचा उत्पन्नाचा चक्राकार प्रवाह स्पष्ट करा.
- इ) रिझर्व्ह बँकेचा पैशाच्या पुरवठ्याचा दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- फ) केन्सचा स्थूल अर्थशास्त्रीय दृष्टिकोनाची मुख्य वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन वापरून :

[2 × 10 = 20]

- अ) पैशाच्या मागणीचे निर्धारक घटक स्पष्ट करा.
- ब) केन्सचा रोजगार सिद्धांत स्पष्ट करा.
- क) वित्तीय मध्यस्थ म्हणजे काय? पैशाच्या पुरवठ्यात वित्तीय मध्यस्थीची भूमिका स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5944

[Total No. of Pages : 4

[6465]-692

M.A. (SODL)

ECONOMICS

EC-2002-I : Growth and Development - I
(2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following :

[5 × 2 = 10]

- a) What is Development?
- b) What is Emerging Economy?
- c) What is Poverty?
- d) What is Unemployment?
- e) What is the Skill Work?
- f) What is Optimum Population?

Q2) Write notes on any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Economic Development.
- b) Big Push Theory.
- c) State the barriers of economic development.
- d) Explain the Cobb Douglas production function.
- e) Explain the Amartya Sen's approach of poverty management.

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Explain the concept income inequality.
- b) Explain the Adam Smith's theory of economics development.
- c) Analyze the relationship between poverty and development.
- d) State the rural and urban poverty.
- e) Explain the tools of measuring Income inequality.
- f) Explain the Role of Human capital in Economic development.

Q4) Attempt any two of the following :

[2 × 10 = 20]

- a) Explain the causes of unemployment in India.
- b) Explain the theory of demographic transition.
- c) Explain the difference between economic development and economic growth.

Total No. of Questions : 4]

PD-5944

[6465]-692

M.A. (SODL)

ECONOMICS

EC-2002-I : Growth and Development - I

(2019 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[5 × 2 = 10]

- अ) विकास म्हणजे काय?
- ब) उद्योन्मुख अर्थव्यवस्था म्हणजे काय?
- क) गरिबी म्हणजे काय?
- ड) बेरोजगारी म्हणजे काय?
- इ) कौशल्य कार्य म्हणजे काय?
- फ) पर्याप्त लोकसंख्या म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चारवर नोंदी लिहा.

[4 × 5 = 20]

- अ) आर्थिक विकास
- ब) मोठा धक्का सिद्धांत स्पष्ट करा.
- क) आर्थिक विकासातील अडथळे सांगा.
- ड) कॉब डग्लस उत्पादन फलन स्पष्ट करा.
- इ) अमर्त्य सेन यांचा गरिबी व्यवस्थापनाचा दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही चार उत्तरे द्या.

[4 × 5 = 20]

- अ) उत्पन्न असमानता संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) अँडम स्मिथचा आर्थिक विकासाचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- क) दारिद्र्य आणि विकास यांच्यातील परस्परसंबंधाचे विश्लेषण करा.
- ड) ग्रामीण आणि शहरी दारिद्र्य सांगा.
- इ) उत्पन्न असमानता मोजण्याची साधने स्पष्ट करा.
- फ) आर्थिक विकासात मानवी भांडवलाची भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन वापरून पहा.

[2 × 10 = 20]

- अ) भारतातील बेरोजगारीची कारणे स्पष्ट करा.
- ब) लोकसंख्या संक्रमणाचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- क) आर्थिक विकास आणि आर्थिक वाढ यातील फरक स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5945

[Total No. of Pages : 4

[6465]-693

M.A. (SODL)

ECONOMICS

**EC 2003 - I : Research Methodology - I
(2019 Pattern) (Semester - III)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions (Any five) :

[10]

- a) Explain the importance of research.
- b) What is social research?
- c) Explain the need for a research design.
- d) What is an interview?
- e) What is sample selection?
- f) State the importance of assumptions

Q2) Write short Notes (Any four) :

[20]

- a) Data collection
- b) Type of social research
- c) Need for reference material
- d) Research problem
- e) Probability sampling
- f) Stratified random sampling

P.T.O.

Q3) Write the answer of following questions (Any four) :

[20]

- a) Explain the scope of social research.
- b) Explain descriptive research design.
- c) Explain the features of a research report.
- d) Explain the types of classification in detail.
- e) Explain the steps of sample selection.
- f) Explain the types of interviews.

Q4) Explain in detail the answer of following questions (Any two) :

[20]

- a) Explain in detail the types of research design
- b) Explain the types of questionnaires in detail.
- c) Explain the role of computer application in data analysis

Total No. of Questions : 4]

PD-5945

[6465]-693

M.A. (SODL)

ECONOMICS

EC 2003 - I : Research Methodology - I

(2019 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[10]

- अ) संशोधनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) सामाजिक संशोधन म्हणजे काय?
- क) संशोधन आराखड्याची आवश्यकता स्पष्ट करा.
- ड) मुलाखत म्हणजे काय?
- इ) नमुना निवड म्हणजे काय?
- फ) गृहीत कृत्यांचे महत्त्व सांगा.

प्रश्न 2) टिपा लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) तथ्य संकलन
- ब) सामाजिक संशोधनाचे स्वरूप
- क) संदर्भ साहित्याची आवश्यकता
- ड) संशोधन समस्या
- इ) संभाव्यता नमुना निवड
- फ) स्तरित यादृच्छिक नमुना निवड

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) सामाजिक संशोधनाची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) वर्णनात्मक संशोधन आराखडा स्पष्ट करा.
- क) संशोधन अहवालाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ड) वर्गीकरणाचे प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.
- इ) नमुना निवडीच्या पायऱ्या स्पष्ट करा.
- फ) मुलाखती चे प्रकार स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे सविस्तरपणे स्पष्ट करा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) संशोधन आराखड्याचे प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) प्रश्नावली चे प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.
- क) तथ्यांच्या विश्लेषणातील संगणकाची भूमिका स्पष्ट करा.

[6465]-695
M.A. - II (SODL)
HINDI (हिंदी)

HIN211-I : आधुनिक काव्य (आदर्शवादी, छायावादी तथा अन्य काव्य) और
आधुनिक कविता
(2019 Pattern) (Semester - III)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं पांच प्रश्नों के उत्तर लिखिए। **[10]**

- अ) 'साकेत' महाकाव्य को कितने सर्गों में बांटा गया है?
- ब) 'पहाड़ी बच्चा' कविता किसकी है?
- क) 'साकेत' महाकाव्य किस बोली में लिखा गया है?
- ड) जयशंकर प्रसाद के उपन्यासों के नाम लिखिए।
- इ) 'कामायनी' के प्रमुख पात्रों के नाम लिखिए।
- फ) 'कामायनी' किस युग का महाकाव्य है।

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। **[20]**

- अ) गुप्त जी की रचनाओं का संक्षिप्त में परिचय दीजिए।
- ब) जयशंकर प्रसाद जी की रचनाओं का संक्षिप्त में परिचय दीजिए।
- क) 'बात बोलेगी' कविता का सारांश लिखिए।
- ड) 'रोटी और संसद' कविता का संक्षेप में परिचय दीजिए।
- इ) 'कामायनी' के आधुनिक संदर्भों पर प्रकाश डालिए।

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए ।

[20]

- अ) महादेवी वर्मा जी का साहित्यिक परिचय दीजिए ।
- ब) 'पहाड़ी बच्चा' कविता का आशय लिखिए ।
- क) महादेवी वर्मा जी के जीवन पर प्रकाश डालिए ।
- ड) जयशंकर प्रसाद की साहित्यिक रचनाओं पर प्रकाश डालिए ।
- इ) मैथिलीशरण गुप्त जी की साहित्य का परिचय दीजिए ।

प्रश्न 4) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए ।

[20]

- अ) धूमिल का परिचय देते हुए उनकी रचनाओं का परिचय दीजिए ।
- ब) 'साकेत' के संवेदना और शिल्प पर प्रकाश डालिए ।
- क) 'लज्जा' स्वर्ग की कथावस्तु लिखिए ।

[6465]-696
M.A. (Part - II) (SODL)
HINDI (हिंदी)
HIN 212 - I : भाषाविज्ञान
(2019 Pattern) (Semester - III)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचनाएँ : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं पाच प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[10]

- अ) भाषा की परिभाषा दीजिए।
- ब) भाषा विज्ञान के अध्ययन की कौन कौन सी पद्धतियाँ हैं।
- क) स्वन की परिभाषा लिखिए।
- ड) अभीकाकल किसे कहते हैं?
- इ) रुपिम की परिभाषा दीजिए।
- फ) पदबंध के भेद कितने हैं?

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[20]

- अ) अर्थविस्तार
- ब) स्वनिम गुणों की सार्थकता।
- क) मुक्त रुपिम।
- ड) वर्णनात्मक पद्धति।
- इ) अर्थ संकोच के कारण।
- फ) बलात्मक स्वराघात।

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किन्ही चार प्रश्नों के उत्तर लिखिए ।

[20]

- अ) स्वन की परिभाषा लिखिए ।
- ब) भाषाविज्ञान के स्वरूप पर प्रकाश डालिए ।
- क) भाषा विज्ञान के प्रमुख अंग कौन -से हैं?
- ड) भाषिक संरचना और भाषिक प्रकार्य से आप क्या समझते हैं?
- इ) स्वन गुण का विश्लेषण कीजिए ।
- फ) स्वनिम विज्ञान किसे कहते हैं ।

प्रश्न 4) निम्नलिखित में से किन्ही दो प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए ।

[20]

- अ) लोप किसे कहते हैं इसके भेदों को स्पष्ट कीजिए ।
- ब) भाषा विज्ञान के परिभाषा देकर अध्ययन की दिशाएँ स्पष्ट कीजिए ।
- क) अर्थविज्ञान का स्वरूप स्पष्ट करते हुए अर्थ परिवर्तन की दिशाओं पर प्रकाश डालिए ।

[6465]-697

M.A. - II (SODL)

HINDI (हिंदी)

HIN213-I : हिंदी साहित्य का इतिहास (आदिकाल, भक्तिकाल रीतिकाल)
(2019 Pattern) (Semester - III)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्रश्न 1) निम्नलिखित प्रश्नों में से पांच प्रश्नों के उत्तर दो वाक्य में लिखिए। [10]

- अ) हिंदी साहित्य के इतिहास लिखनेवाले दो विद्वानों के नाम बताइए।
- ब) 'इतिहास' हिंदी शब्द किस भाषा के शब्दों से मिलकर बना है?
- क) 'आदिकाल' के अन्य दो नाम बताइए।
- ड) 'रीतिकाल' को किस काल के नाम से जाना जाता है?
- इ) 'चारण काल' यह नाम किसने दिया है?
- फ) जॉर्ज ग्रियर्सन ने हिंदी साहित्य का आरंभ कब से मना है?

प्रश्न 2) निम्नलिखित प्रश्नों में से चार प्रश्न के उत्तर लिखिए। [20]

- अ) रीतिकाल की सामाजिक पृष्ठभूमि स्पष्ट कीजिए।
- ब) निर्गुण और सगुण काव्य में क्या अंतर है स्पष्ट कीजिए।
- क) भक्ति आंदोलन का स्वरूप स्पष्ट कीजिए।
- ड) सिद्ध साहित्य की परंपरा का परिचय दीजिए।
- इ) सूफी काव्य की विशेषता बताइए।
- फ) हिंदी साहित्येतिहास लेखन की पद्धतियों पर प्रकाश डालिए।

प्रश्न 3) निम्नलिखित प्रश्नों में से चार प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए ।

[20]

- अ) मीराबाई की भक्ति भावना को स्पष्ट कीजिए ।
- ब) कबीर की सामाजिक चेतना पर प्रकाश डालिए ।
- क) 'बिहारी' की काव्य-कला को स्पष्ट कीजिए ।
- ड) 'घनानंद' का प्रेमपरक दृष्टिकोण बताइए ।
- इ) भूषण के काव्य की विशेषता बताइए ।
- फ) रीतिकाल के प्रमुख कवियों का परिचय दीजिए ।

प्रश्न 4) निम्नलिखित प्रश्नों में से दो प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए ।

[20]

- अ) कबीर की लोक-मंगल की भावना पर प्रकाश डालिए ।
- ब) रीतिकाल की प्रमुख प्रवृत्तियों का वर्णन कीजिए ।
- क) सगुण काव्य धारा के कवियों का परिचय दीजिए ।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5951

[Total No. of Pages : 4

[6465]-699

M.A. (SODL)

HISTORY

**HIS-211-I : Cultural History of Maharashtra
(2019 Pattern) (Semester - III)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following :

[10]

- a) State the meaning of cultural criticism.
- b) Write the names of two caves in Maharashtra.
- c) State the meaning of the word Stupa?
- d) What is *Simhasthapatti*?
- e) Explain the term Guild.
- f) State the meaning of folk drama.

Q2) Write notes on any four of the following :

[20]

- a) Origin of the name Maharashtra.
- b) Geographical structure of ancient Maharashtra.
- c) Characteristics of the Cave Architecture.
- d) Agriculture during the Satvahana period.
- e) Rise of printing in Maharashtra.
- f) Rise of Cinema

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following :

[20]

- a) Give an account of the excavations at Nevasa.
- b) Take a brief review of Archaeological research in Maharashtra.
- c) Write the characteristics of the cities of the Satvahana period.
- d) State the characteristics of Islamic Architecture.
- e) Write the characteristics of Jewish culture in Maharashtra.
- f) Explain the contribution of magazines in Maharashtra.

Q4) Attempt any two of the following :

[20]

- a) Explain the importance of caves in the cultural development of Maharashtra.
- b) What is religion? Explain the nature of Hinduism.
- c) Take a review of the progress of the feminist movement in Maharashtra.

Total No. of Questions : 4]

PD-5951

[6465]-699

M.A. (SODL)

HISTORY

HIS-211-I : Cultural History of Maharashtra

(2019 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडवणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा. [10]

- अ) सांस्कृतिक समीक्षा अर्थ सांगा.
- ब) महाराष्ट्रातील दोन लेण्यांची नावे लिहा.
- क) स्तूप या शब्दाचा अर्थ सांगा.
- ड) सिंहस्थपट्टी म्हणजे काय?
- इ) श्रेणी संज्ञा स्पष्ट करा.
- फ) लोकनाट्य या शब्दाचा अर्थ सांगा.

प्रश्न 2) कोणत्याही चार टिपा लिहा. [20]

- अ) महाराष्ट्र नावाची उत्पत्ती
- ब) प्राचीन महाराष्ट्राची भौगोलिक रचना
- क) लेणी स्थापत्य शैलीची वैशिष्ट्ये
- ड) सातवाहनकालीन शेती उद्योग
- इ) महाराष्ट्रातील मुद्रणकलेचा उदय
- फ) चित्रपटसृष्टीचा उदय

प्रश्न 3) पुढीलपैकी चार प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा.

[20]

- अ) नेवासे येथील उत्खननाचा वृत्तांत द्या.
- ब) महाराष्ट्रातील पुरातत्व संशोधना विषयी माहिती लिहा.
- क) सातवाहन कालीन नगरांची वैशिष्ट्ये लिहा.
- ड) इस्लामी स्थापत्य शैलीची वैशिष्ट्ये सांगा.
- इ) महाराष्ट्रातील ज्यु संस्कृतीची वैशिष्ट्ये लिहा.
- फ) महाराष्ट्रातील नियतकालिकांचे योगदान स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) पुढीलपैकी दोन प्रश्न सोडवा.

[20]

- अ) महाराष्ट्राच्या सांस्कृतिक विकासातील लेण्यांचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) धर्म म्हणजे काय? हिंदू धर्माचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- क) महाराष्ट्रातील स्त्रीवादी चळवळीच्या वाटचालीचा आढवा घ्या.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5952

[Total No. of Pages : 4

[6465]-700

M.A. (SODL)

HISTORY

His-212 - I : Intellectual History of the Modern World

(2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following :

[10]

- a) Write the definition of Renaissance.
- b) Who is considered the father of empiricist philosophy?
- c) What is baptisma?
- d) Give the definition of freedom given by Harold Laski.
- e) State the meaning of liberalism.
- f) State the meaning of postmodernism?

Q2) Write notes on any four of the following :

[20]

- a) Western music
- b) Martin Luther
- c) Scientific Revolution
- d) Russo
- e) Colonialism
- f) Feminism

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following :

[20]

- a) Write the causes of Renaissance.
- b) Describe the spread of the Reformation movement in Europe.
- c) Review the changes brought about in the field of communication due to the scientific revolution.
- d) Explain the values of liberty, equality and fraternity given by the French Revolution.
- e) Write the causes of the development of nationalism.
- f) Write the characteristics of Capitalism.

Q4) Attempt any two of the following :

[20]

- a) Take a detailed review of the progress of science during the Renaissance.
- b) Explain the causes and effects of the French Revolution.
- c) What is democracy? Explain its advantages and disadvantages.

Total No. of Questions : 4]

PD-5952

[6465]-700

M.A. (SODL)

HISTORY

His-212 - I : Intellectual History of the Modern World

(2019 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा :

[10]

- अ) प्रबोधनाची व्याख्या लिहा.
- ब) अनुभववादी तत्त्वज्ञानाचा जनक कोणास मानले जाते?
- क) बाप्तिस्मा म्हणजे काय?
- ड) हेरॉल्ड लास्की यांनी केलेली स्वातंत्र्याची व्याख्या सांगा.
- इ) उदारमतवादाचा अर्थ सांगा.
- फ) उत्तर आधुनिकतावाद अर्थ सांगा.

प्रश्न 2) कोणत्याही चार टिपा लिहा :

[20]

- अ) पाश्चात्य संगीत
- ब) मार्टिन ल्युथर
- क) वैज्ञानिक क्रांती
- ड) रूसो
- इ) वसाहतवाद
- फ) स्त्रीवाद

प्रश्न 3) पुढीलपैकी चार प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा.

[20]

- अ) प्रबोधनाची कारणे लिहा.
- ब) युरोपातील सुधारणा चळवळीच्या प्रसाराचे वर्णन करा.
- क) वैज्ञानिक क्रांतीमुळे दळणवळणाच्या क्षेत्रात झालेल्या बदलांचा आढावा घ्या.
- ड) फ्रेंच राज्यक्रांतीने दिलेल्या स्वातंत्र्य, समता आणि बंधुत्व ही मूल्य स्पष्ट करा.
- इ) राष्ट्रवादाच्या विकासाची कारणे लिहा.
- फ) भांडवलशाहीची वैशिष्ट्ये लिहा.

प्रश्न 4) पुढीलपैकी दोन प्रश्न सोडवा :

[20]

- अ) पुनर्जागरण युगातील विज्ञानाच्या प्रगतीचा सविस्तर आढावा घ्या.
- ब) फ्रेंच राज्यक्रांतीची कारणे व परिणाम स्पष्ट करा.
- क) लोकशाही म्हणजे काय? लोकशाहीचे गुण दोष स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5953

[Total No. of Pages : 4

[6465]-701

M.A. (SODL)

HISTORY

**HIS213-I : Economic History of Modern India
(2019 Pattern) (Semester - III)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Write the answer to the following five questions :

[10]

- a) What is meant by colonialism.
- b) What is meant by zamidar.
- c) What is meant by skilled labour.
- d) What is meant by trader.
- e) What is meant by custom duty.
- f) What is meant by excise duties.

Q2) Write notes on any four of the following :

[20]

- a) Imperialism
- b) De - Industrialization
- c) Cotton
- d) Commerce during Mughal rule
- e) Commodity money
- f) Paper currency

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following :

[20]

- a) Briefly discuss Adam Smith criticism of the mercantile system
- b) What is agrien production?
- c) What were the problems of the Indian jute industry?
- d) Write the advantages and disadvantages of the Ryotwari system.
- e) What is the Indian tariff amendment act?
- f) Briefly discuss the Indian silver standard

Q4) Attempt any two of the following :

[20]

- a) Trace the development of modern industry discuss in detail in context of iron, steel and textile industries.
- b) Examine the factors responsible for the commercialization of agriculture.
- c) Discuss the history of credit system in India during the colonial period.

Total No. of Questions : 4]

PD-5953

[6465]-701

M.A. (SODL)

HISTORY

HIS213-I : Economic History of Modern India

(2019 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडवणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) वसाहतवाद म्हणजे काय?
- ब) जमींदार अर्थ सांगा.
- क) कुशल कामगार अर्थ सांगा.
- ड) व्यापारी अर्थ सांगा.
- इ) सीमा शुल्क म्हणजे काय?
- फ) उत्पादन शुल्क म्हणजे काय?

प्रश्न 2) कोणत्याही चार टिपा लिहा.

[20]

- अ) साम्राज्यवाद
- ब) डी. - औद्योगिकीकरण
- क) कापूस
- ड) मुघल राजवटीतील वाणिज्य
- इ) कमोडिटी मनी
- फ) कागदी चलन

प्रश्न 3) पुढीलपैकी चार प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा.

[20]

- अ) व्यापार व्यवस्थेवर अँडम स्मिथ यांनी केलेली टीका यावर थोडक्यात चर्चा करा.
- ब) कृषी उत्पादन म्हणजे काय? स्पष्ट करा.
- क) भारतीय जूट उद्योगाच्या समस्या सांगा.
- ड) रयतवारी पद्धती गुण व दोष लिहा.
- इ) भारतीय दर दुरुस्ती कायदा (tariff act) काय आहे?
- फ) भारतीय चांदीच्या मानकांवर थोडक्यात चर्चा करा.

प्रश्न 4) पुढीलपैकी दोन प्रश्न सोडवा.

[20]

- अ) आधुनिक उद्योगाच्या विकासाचा आढावा घ्या, लोह, स्टील आणि कापड उद्योगांच्या संदर्भात तपशीलवार चर्चा करा.
- ब) शेतीच्या व्यापारीकरणासाठी जबाबदार घटकांचे परीक्षण करा.
- क) वसाहतीच्या काळातील भारतीय पत प्रणालीच्या इतिहासाविषयी चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5955

[Total No. of Pages : 2

[6465]-703
M.A. (SODL)
ENGLISH
ENG-05 - I : Indian Writing in English - I
(2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following :

[5 × 2 = 10]

- a) Write the two names of texts written on colonialism by Franz Fanon.
- b) How many children did Rukmani have in the novel *Nectar in a Sieve*?
- c) What is 'Anthology'?
- d) What is the main theme of the poem *Freedom to the Slave*?
- e) When did Rabindranath Tagore receive the Nobel Prize for literature?
- f) When was 'My Days: A Memoir' published?

Q2) Write notes on any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Give a brief character sketch of Moorthy in 'Kanthapura'.
- b) Discuss the narrative techniques used by Raja Rao in 'Kanthapura'.
- c) Briefly discuss the use of flash back narrative techniques in the novel 'Nectar in a Sieve'.
- d) Comment on the presentation of women characters in the novel 'Nectar in a Sieve'.
- e) Write a short summary of the poem, 'The Orphan Girl'.
- f) Summerise the poem *Summer Woods and Autumn Song* in your own words.

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Which are the major themes of the novel '*Kanthapura*'?
- b) How the Decolonisation is presented in the novel '*Kanthapura*'?
- c) How is Rukmani-Nathan's relationship in the novel '*Nectar in a Sieve*'?
- d) Write a short note on the Togore's contribution to the Indian writing in English.
- e) What is the significance of the poem '*Freedom to the Slave*'?
- f) Discuss the symbolism used in the poem *The Tiger and the Deer*.

Q4) Attempt any two of the following :

[2 × 10 = 20]

- a) Discuss the major characters in the novel *Kanthapura* by Raja Rao.
- b) Write a critical summary of '*My Days: A Memoir*'.
- c) Critically examine the poem '*Defamation*'.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5956

[Total No. of Pages : 2

[6465]-704
M.A. (SODL)
ENGLISH
ENG-06 - I : Cultural Studies - I
(2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following :

[5 × 2 = 10]

- a) What is Hegemony?
- b) What is the etymology of 'Culture'?
- c) Define feminism.
- d) Define modernism.
- e) What is globalisation?
- f) When the *Origin of Species* was published?

Q2) Write notes on any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Write short notes of the theory of Utilitarianism.
- b) What is New Historicism?
- c) What are the significant characteristics of Cultural materialism?
- d) Write a note on first Wave Feminism.
- e) Write in brief about World Trade Organization.
- f) What according to Jan Art Scholte are the five broad arenas of globalisation?

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) What is the role of Postcolonial Critics?
- b) Write a short note on Gayatri Chakraborty Spivak.
- c) Write a short note on Feminism in India.
- d) Write the role of media in Democracy.
- e) Write a short note on Postmodernism.
- f) What is digital colonialism?

Q4) Attempt any two of the following :

[2 × 10 = 20]

- a) Write a detailed history of ICT in India.
- b) Discuss the development of feminist movement in twentieth century.
- c) Write a detailed note on electronic media.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5957

[Total No. of Pages : 2

[6465]-705

M.A. - II (SODL)

ENGLISH

ENG-07 - I : Indian Literature in English Translation - I
(2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any five of the following :

[5 × 2 = 10]

- a) What qualities define an ideal householder in Thiruvalluvar's view?
- b) What does the vulture symbolize in this poem?
- c) Why does Kabir question the need for speech in this poem?
- d) How does Mirabai describe worldly life in this poem?
- e) What does the poet express about her father in this poem?
- f) How does Tukaram describe the experience of spiritual conflict?

Q2) Write notes on any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) What does the 'patch' symbolize in the story?
- b) How does the narrator's perception of the patch change over time?
- c) How does the story 'Some Poses Some Snaps' explore the theme of memory and nostalgia?
- d) What emotional impact do the 'snaps' have on the narrator?
- e) What is the significance of the 'tune' in the story?
- f) In what ways does "Tune" critique gender roles in society?

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Write a short note on the character of Sukru Jani.
- b) Comment on the theme of displacement in *Paraja*.
- c) Write a short note on the role of nature and environment in the story.
- d) Discuss the conflict between tradition and modernity in *Paraja*.
- e) Write a short note on colonial bureaucracy in the novel.

Q4) Attempt any two of the following :

[2 × 10 = 20]

- a) How does Tendulkar use satire and dark humor in *Vultures* to critique social and familial corruption?
- b) Analyze the role of women in *Vultures*. How does Tendulkar depict gender and power dynamics?
- c) Examine the use of the title “Vultures” in the play. How does it reflect the characters and the central message?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5959

[Total No. of Pages : 4

[6465]-707

M.A. (SODL)

EDUCATION

MAE 201-I : Development of Higher Education in India

(2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following :

[5 × 2 = 10]

- a) State any two objectives of higher education.
- b) What is NAAC?
- c) Mention two recommendations of the Radhakrishnan Commission.
- d) Define Open and Distance Learning (ODL).
- e) Write two roles of a university teacher.
- f) What are teachers' organizations?

Q2) Write notes on any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Aims of higher education.
- b) Constitutional provisions regarding higher education.
- c) Open and Distance Learning at tertiary level.
- d) Social role of university teachers.
- e) Quality assurance in higher education.
- f) Higher education and societal problems.

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Discuss the legacy of Indian higher education.
- b) Explain various educational policy schemes in higher education.
- c) Describe the problems of higher education in contemporary India.
- d) Explain the process of accreditation in higher education.
- e) What are the evolving roles of university teachers?
- f) How does evaluation take place in higher education?

Q4) Attempt any two of the following :

[2 × 10 = 20]

- a) Explain the development of higher education in India post independence.
- b) Describe the teacher's role in social change with examples.
- c) Discuss in detail the reforms introduced in Indian higher education.

Total No. of Questions : 4]

PD-5959

[6465]-707
M.A. (SODL)
EDUCATION

MAE 201-I : Development of Higher Education in India
(2019 Pattern) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[5 × 2 = 10]

- अ) उच्च शिक्षणाचे कोणतेही दोन उद्दिष्टे सांगा.
- ब) NAAC म्हणजे काय?
- क) राधाकृष्णन आयोगाच्या दोन शिफारसी लिहा.
- ड) ODL म्हणजे काय?
- इ) विद्यापीठ शिक्षकाची दोन भूमिका सांगा.
- फ) शिक्षक संघटना म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[4 × 5 = 20]

- अ) उच्च शिक्षणाची उद्दिष्टे.
- ब) राज्यघटनेतील उच्च शिक्षणाविषयी तरतुदी.
- क) तृतीय शिक्षणातील दूरस्थ शिक्षण.
- ड) विद्यापीठ शिक्षकांची सामाजिक भूमिका.
- इ) उच्च शिक्षणातील गुणवत्ता मूल्यांकन.
- फ) समकालीन समाजातील उच्च शिक्षणाचे प्रश्न.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[4 × 5 = 20]

- अ) भारतीय उच्च शिक्षणाची परंपरा स्पष्ट करा.
- ब) उच्च शिक्षणावरील शैक्षणिक योजना व धोरणे स्पष्ट करा.
- क) समकालीन भारतातील उच्च शिक्षणातील समस्या स्पष्ट करा.
- ड) उच्च शिक्षणातील अधिस्वीकृती प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- इ) विद्यापीठ शिक्षकाच्या भूमिकेतील बदल स्पष्ट करा.
- फ) उच्च शिक्षणातील मूल्यमापन पद्धती स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा :

[2 × 10 = 20]

- अ) स्वातंत्र्योत्तर भारतातील उच्च शिक्षणाचा विकास स्पष्ट करा.
- ब) सामाजिक परिवर्तनात शिक्षकाची भूमिका उदाहरणासह स्पष्ट करा.
- क) भारतीय उच्च शिक्षणातील सुधारणा विस्तृत करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5960

[Total No. of Pages : 4

[6465]-708

M.A. (Part - II) (SODL)

EDUCATION

**MAE-202-I : Internationalization of Higher Education
(2019 Pattern) (Semester - III)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following.

[5 × 2 = 10]

- a) Write benefits of privatization.
- b) Explain the impact of localization.
- c) What are the Global Civil Societies and NGOs?
- d) Write the full form of MOOC?
- e) Write any two advantages of WTO?
- f) State one problem faced by indigenous people in terms of internationalization.

Q2) Write notes on any four of the following.

[4 × 5 = 20]

- a) Positive impact of liberalization on the education system in India.
- b) Concept of Sustainable Development.
- c) Write the various objectives of UNESCO.
- d) Rules of world trade.
- e) Problems of equality of educational opportunities
- f) Importance of Multicultural Education.

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following.

[4 × 5 =20]

- a) Write the causes why multiculturalism is good?
- b) Write in detail about World Trade Organization.
- c) Why is there a great need to emphasize equality of opportunity in education?
- d) Explain the concept of Privatization?
- e) Write the challenges in current examination system.
- f) Explain the Concept of Human Right.

Q4) Attempt any two of the following:

[2 × 10 = 20]

- a) How does ECOSOC promote sustainable development? Discuss.
- b) Explain the plans and practices by the UN, towards creating quality education.
- c) Explain the need and Importance of ICT in education.

Total No. of Questions : 4]

PD-5960

[6465]-708

M.A. (Part - II) (SODL)

EDUCATION

MAE-202-I : Internationalization of Higher Education

(2019 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील कंसातील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा. [5 × 2 = 10]

- अ) खाजगीकरणाचे फायदे लिहा.
- ब) स्थानिकीकरण व त्याचा प्रभाव स्पष्ट करा.
- क) जागतिक नागरी संस्था आणि स्वयमसेवी संस्था म्हणजे काय?
- ड) MOOC चे पूर्ण रूप लिहा.
- इ) जागतिक व्यापार संघटनेचे कोणतेही दोन फायदे लिहा?
- फ) आंतरराष्ट्रीयीकरणाच्या बाबतीत स्वदेशींना भेडसावणारी एक समस्या सांगा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चार टीपा लिहा. [4 × 5 = 20]

- अ) भारतातील शिक्षण व्यवस्थेवर उदारीकरणाचा सकारात्मक परिणाम.
- ब) शाश्वत विकास संकल्पना.
- क) युनेस्कोची विविध उद्दिष्टे लिहा.
- ड) जागतिक व्यापाराचे नियम.
- इ) शैक्षणिक संधींच्या समानतेच्या समस्या.
- फ) बहुसांस्कृतिक शिक्षण महत्त्व.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[4 × 5 = 20]

- अ) बहुसांस्कृतिकता चांगली का आहे? याची कारणे लिहा.
- ब) जागतिक व्यापार संघटनेची सविस्तर माहिती लिहा.
- क) शिक्षणामधील संधींच्या समानतेवर जोर देण्याची मोठी गरज का आहे?
- ड) खाजगीकरणाची संकल्पना स्पष्ट करा?
- इ) सध्याच्या परीक्षा पद्धतीतील आव्हाने लिहा.
- फ) मानवी हक्काची संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[2 × 10 = 20]

- अ) ECOSOC (आर्थिक आणि सामाजिक परिषद) शाश्वत विकासाला कसे प्रोत्साहन देते यावर चर्चा करा.
- ब) दर्जेदार शिक्षण निर्माण करण्यासाठी संयुक्त राष्ट्रांच्या योजना आणि पद्धती स्पष्ट करा.
- क) शिक्षणात माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानाची (ICT) गरज आणि महत्त्व स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5961

[Total No. of Pages : 4

[6465]-709

M.A. (SODL)

EDUCATION

MAE 203-I : Organizational Behavior

(2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following :

[5 × 2 = 10]

- a) Explain the meaning and nature of organizational behavior.
- b) Write down Abraham Maslow's two classifications of human emotions (Needs).
- c) What is leadership?
- d) State the concept decision making process.
- e) Explain the concept of Communication.
- f) Write two usage of organizational communication.

Q2) Write notes on any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Explain the steps of the communication process.
- b) Write the characteristics of the decision-making process.
- c) Explain the advantages and disadvantages of democratic leadership.
- d) Write the characteristics of motivation.
- e) Explain the steps of group formation with suitable examples.
- f) Briefly explain the measures to improve leadership strength.

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Explain the types of decision making process.
- b) Explain the concept of conflict. Explain constructive conflict with suitable examples.
- c) Explain the components of the communication process with examples.
- d) What is organizational communication? Explain the types of organizational communication.
- e) Briefly explain Maslow's hierarchy theory.
- f) What should be the qualities of a managerial transformist in a modern age?

Q4) Attempt any two of the following :

[2 × 10 = 20]

- a) Briefly explain the various theories of leadership.
- b) What will be elimination can manage the business conflicts? Explain with examples.
- c) What remedies makes effective organizational communication? Explain with suitable examples.

Total No. of Questions : 4]

PD-5961

[6465]-709
M.A. (SODL)
EDUCATION
MAE 203-I : Organizational Behavior
(2019 Pattern) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [5 × 2 = 10]

- अ) संघटनात्मक वर्तणुकीचा अर्थ व स्वरूप थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ब) अब्राहम मास्लो यांची मानवी भावनांची (गरजांची) दोन पृथक्करणे लिहा.
- क) नेतृत्व म्हणजे काय?
- ड) निर्णय प्रक्रिया म्हणजे काय?
- इ) संप्रेषणाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- फ) संस्थात्मक संप्रेषणाचे दोन उपयोग लिहा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा. [4 × 5 = 20]

- अ) संप्रेषण प्रक्रियेतील पायऱ्या स्पष्ट करा.
- ब) निर्णय प्रक्रियेची वैशिष्ट्ये लिहा.
- क) लोकशाही नेतृत्वाचे फायदे व तोटे स्पष्ट करा.
- ड) अभिप्रेरणेची वैशिष्ट्ये लिहा.
- इ) समूह निर्मितीचे टप्पे उदाहरणासहित स्पष्ट करा.
- फ) नेतृत्व सामर्थ्य सुधारण्यासाठीचे उपाय थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[4 × 5 = 20]

- अ) निर्णय प्रक्रियेचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) संघर्ष संकल्पना स्पष्ट करून विधायक संघर्ष उदाहरणासहित स्पष्ट करा.
- क) संप्रेषण प्रक्रियेतील घटक उदाहरणासहित स्पष्ट करा.
- ड) संघटनात्मक संप्रेषण म्हणजे का? संघटनात्मक संप्रेषणाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- इ) मास्लोचा श्रेणी सिद्धांत थोडक्यात स्पष्ट करा.
- फ) आधुनिक काळातील परिवर्तनवादी व्यवस्थापकीय गुण कसे असावेत स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

[2 × 10 = 20]

- अ) नेतृत्वाचे विविध सिद्धांत थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ब) व्यवसायिक संघर्षाचे व्यवस्थापन करण्यासाठी कोणते उपाय करता येतील उदाहरणासहित स्पष्ट करा.
- क) संघटनात्मक संप्रेषण प्रभावी होण्यासाठीचे उपाय सोदाहरण स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5963

[Total No. of Pages : 2

[6465]-711

M.A. (SODL)

MARATHI (मराठी)

MAR 211 - I : प्रसारमाध्यमांसाठी लेखनकौशल्ये - I

(2019 Pattern) (Semester - III)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10]

अ) जाहिरातीचे प्रकार लिहा.

ब) वृत्तपत्रीय लेखाची वैशिष्ट्ये लिहा.

क) प्रसारमाध्यमांचे प्रकार कोणते ते लिहा.

ड) जाहिरातीचे तोटे लिहा.

इ) माहितीपर कार्यक्रमात कोणत्या कार्यक्रमाला समावेस होतो?

फ) अग्रलेख लिहिणाऱ्या संपादकांची नावे लिहा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा.

[20]

अ) संपादकीय लेख

ब) जाहिरातीची गुणवैशिष्ट्ये

क) नभोनाट्य

ड) बातमीची भाषा

इ) अग्रलेख

फ) जाहिरातीचे प्रकार

P.T.O.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) आकाशवाणी वरील बातमीची रचना स्पष्ट करा.
- ब) अग्रलेखाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) प्रसारमाध्यमांचे महत्त्व लिहा.
- ड) संपादकीय लेखाची माहिती लिहा.
- इ) दूरचित्रवाणी विकासाचा संक्षिप्त इतिहास लिहा.
- फ) आकाशवाणी वरील बातमीची रचना स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) दूरचित्रवाणी वरील जाहिरात लेखनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) निवेदकाची गुणवैशिष्ट्ये लिहा.
- क) प्रसारमाध्यमांची संकल्पना स्वरूप व प्रकार स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5964

[Total No. of Pages : 2

[6465]-712

M.A. (SODL)

MARATHI (मराठी)

MAR 212-I : साहित्य समीक्षा

(2019 Pattern) (Semester - III)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10]

- अ) समीक्षा म्हणजे काय?
- ब) समीक्षा पद्धतींची नावे लिहा.
- क) आस्वादक समीक्षा म्हणजे काय?
- ड) विसाव्या शतकात कोणत्या विचारप्रणाली बहरास आल्या?
- इ) आधुनिकवादाचे वैशिष्ट्ये लिहा.
- फ) स्त्रीवादी लेखिकांची नावे लिहा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा.

[20]

- अ) समीक्षेचे प्रयोजन
- ब) साहित्यकृतीचे वाचन
- क) समाजशास्त्रीय समीक्षेची उपयुक्तता
- ड) चरित्रात्मक समीक्षेची मूलतत्त्वे
- इ) संरचनावादी साहित्याभ्यासाचे ध्येय
- फ) रूपवादी समीक्षा

P.T.O.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) समीक्षकाने पाळावयाची पथ्ये थोडक्यात लिहा.
- ब) आस्वादक समीक्षेच्या मर्यादा स्पष्ट करा.
- क) चरित्रात्मक समीक्षा पद्धतीचे उद्दिष्ट लिहा.
- ड) ऐतिहासिक समीक्षेचे महत्त्व लिहा.
- इ) स्त्रीवादी विचारसरणीचा थोडक्यात परिचय करून द्या.
- फ) इ.स. 1920 ते 1945 या कालखंडातील नियतकालिकांचे कार्य थोडक्यात लिहा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) समीक्षकाच्या कार्याचा सविस्तर परामर्श द्या.
- ब) ऐतिहासिक समीक्षा पद्धती म्हणजे काय ते सांगून त्याचे स्वरूप व मर्यादा स्पष्ट करा.
- क) इ.स. 1874 ते 1920 या कालखंडातील समीक्षेचे स्वरूप सोदाहरण स्पष्ट करा.

[6465]-713

M.A. (SODL)

MARATHI (मराठी)

MAR 213 - I : नेमलेल्या अर्वाचीन साहित्यकृतींचा अभ्यास - I
(2019 Pattern) (Semester - III)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [10]

- अ) ताराबाई शिंदे यांच्या 'स्त्री-पुरुष तुलना' या निबंधाचे संपादन केलेल्या अभ्यासकांची नावे लिहा.
ब) 'स्त्री-पुरुष तुलना' या निबंधात कोणत्या तत्कालीन समस्या मांडल्या आहेत?
क) मुकुंदराव पाटील यांनी 'दीनमित्र' मधून कोणत्या विषयावर लेखन केले?
ड) दीनमित्रचे पुनरुज्जीवन कोणी व केव्हा केले?
इ) 'शोभायात्रा' नाटकाचे महत्त्व लिहा.
फ) 'शोभायात्रा' हे नाटक कशाचा दस्तऐवज ठरते?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा. [20]

- अ) ताराबाई शिंदे यांचे इंग्रजसरकारबद्दलचे मत
ब) 'स्त्री-पुरुष तुलना' या निबंधाची भाषा
क) शेटजीप्रतापमधील शेतकऱ्यांचे शोषण
ड) शेटजीप्रतापचा शेवट
इ) नाटककार शफाअत खान
फ) शोभायात्रा नाटकाची रचना

P.T.O.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) 'स्त्री-पुरुष तुलना' या निबंधातील स्त्री-पुरुष दोषांचे स्वरूप विशद करा.
- ब) 'स्त्री-पुरुष तुलना' च्या आधारे स्त्रियांच्या दुःखाचे मूळ स्पष्ट करा.
- क) शेटजीप्रताप आणि पांडवप्रताप या खंडकाव्याची तुलना करा.
- ड) शेटजीप्रतापमधील शेतकरीविरुद्ध कुलकर्णी आणि सावकार या संघर्षाचे स्वरूप थोडक्यात लिहा.
- इ) 'शोभायात्रा' या नाटकातील दहशतीचे स्वरूप विशद करा.
- फ) 'शोभायात्रा' या नाटकाची जन्मकथा लिहा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) 'स्त्री-पुरुष तुलना' या निबंधातील स्त्रीप्रश्नांचे स्वरूप विशद करा.
- ब) 'शेटजीप्रताप' या खंडकाव्याचे कथानाक लिहा.
- क) 'शोभायात्रा' या नाटकातील गांधीजींची व्यक्तिरेखा विशद करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD-5967

[6465]-715

M.A. (SODL)

SANSKRIT (संस्कृत)

SK-201-I : मुद्राराक्षसम्
(2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions : 1) All questions are compulsory.

सूचना : सर्व प्रश्न अनिवार्य.

2) Figures to the right indicate full marks.

उजव्या बाजूला दिलेले अंक हे गुण दर्शवितात.

Q1) Attempt any five of the following in Sanskrit.

[5 × 2 = 10]

खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

- चन्दनदासः कः ?
- चन्द्रगुप्तस्य मार्गदर्शकः कः ?
- भागुरायणः कः ?
- मुद्राराक्षसनाटकस्य नायकः कः ?
- मुद्राराक्षसस्य भरवाक्ये किं वर्णितम् ?
- मुद्राराक्षसनाटकस्य रचयिता कः ?

Q2) Write notes (any four).

[4 × 5 = 20]

टीपा लिहा (कोणत्याही पाच)

- मुद्राराक्षसातील मैत्रीविषयक विचार.
- विराधगुप्तः
- मलयकेतुः
- भरतवाक्यम्
- कञ्चुकी
- करभकः

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following.

[4 × 5 = 20]

कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- i) सुविश्रब्धैरङ्गैः पथिषु विषमेष्वप्यचलता
चिरं धुर्येणोढा गुरुरपि भुवो यास्य गुरुणा ।
धुरं तामेवोच्चैनववयसि वोढुं व्यवसितो
मनस्वी दम्यत्वात्स्त्रलति च न दुःखं वहति च ॥- भाषांतर करा.
- ii) धन्या केयं स्थिता ते शिरसि शशिकला किं नु नामैतदैस्या
नामैवास्यास्तदेतत्परिचितमपि ते विस्मृतं कस्य हेतोः ।
नारीं पृच्छामि नेन्दुं कथयतु विजया न प्रमाणं यदीन्दु -
दैव्या निहनोतुमिच्छोरिति सुरसरितं शाठ्यमव्याद्विभोर्वः ॥ भाषांतर करा.
- iii) साध्ये निश्चितमन्वयेन घटितं बिभ्रत्सपक्षे स्थितिं
व्यावृत्तं च विपक्षतो भवति यत्तत्साधनं सिद्धये ।
यत्साध्यं स्वयमेव तुल्यमुभयोः पक्षे विरुद्धं च यत्
तस्याङ्गीकरणेन वादिन इव स्यात्स्वामिनो निग्रहः ॥ - भाषांतर करा.
- iv) राजापथ्ये पुनः सेविते सकलमपि कुलं म्रियते । - ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.
- v) क इदानी दुष्करं कुर्यादिदानीं शिबिना विना । - ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.
- vi) परायत्तः प्रीतेः कथमिव रसं वेत्ति पुरुषः। - ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.

Q4) Attempt any two of the following.

[2 × 10 = 20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे लिहा.

- i) Critically appreciate the fourth act of the मुद्राराक्षस.
मुद्राराक्षसाच्या चतुर्थ अंकाचे चिकित्सक रसग्रहण करा.
- ii) Critically appreciate the sixth act of the मुद्राराक्षस.
मुद्राराक्षसाच्या सहाव्या अंकाचे चिकित्सक रसग्रहण करा.
- iii) Write an essay on the topic of 'Polity in मुद्राराक्षस'.
'मुद्राराक्षसातील नीती' याविषयावर निबंध लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD-5968

[6465]-716

M.A. (SODL)

SANSKRIT (संस्कृत)

Shri Ishwarkrushnasya Sankhyakarika

SK 202-I : श्री ईश्वरकृष्णस्य साङ्ख्यकारिका

(2019 Pattern) (Semster - III)

वेळ : 3 तास]

[एकुण गुण : 70

Instructions : 1) All questions are compulsory.

सूचना : सर्व प्रश्न अनिवार्य.

2) Figures to the right indicate full marks.

उजव्या बाजूला दिलेले अंक हे गुण दर्शवितात.

Q1) Attempt any five of the following in Sanskrit :

[5 × 2 = 10]

पुढीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे संस्कृतमध्ये लिहा.

- i) साङ्ख्यकारिकायां कति तत्त्वानि प्रतिपादितानि?
- ii) अहङ्कारः कस्माद् जायते?
- iii) सांख्यकारिकानुगुणं कति प्रमाणानि?
- iv) विपर्ययभेदाः कति?
- v) शब्दतन्मात्रातः किं महाभूतम् उत्पन्नम्?
- vi) साङ्ख्यकारिकायां कति दुःखानि वर्णितानि?

Q2) Write notes on any four of the following :

[4 × 5 = 20]

पुढीलपैकी कोणत्याही चार टीपा लिहा.

- i) सत्त्वगुण
- ii) ज्ञानेन्द्रिय
- iii) अनुपलब्धी
- iv) तन्मात्रा
- v) अन्तः करण
- vi) अनुमान

P.T.O.

Q3) Attempt any four of the following :

[4 × 5 = 20]

पुढीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- i) 'मूलप्रकृतिः अवकृतिः' हे विधान स्पष्ट करा.
- ii) पंचवायु कोणते व त्यांचे सांख्यकारिकेच्या आधारे महत्त्व स्पष्ट करा.
- iii) 'अध्यवसायो बुद्धिः' हे विधान स्पष्ट करा.
- iv) सांख्यकारिकेतील नर्तकीची उपमा तत्त्वाधारे स्पष्ट करा.
- v) सांख्यकारिकेने किती कारिका असल्याचे ग्रंथात नोंदवले आहे ते लिहून अंतिम कारिकेचा विषय स्पष्ट करा.
- vi) सांख्यकारिकेन तीनच प्रमाणे का मानली असावीत हे सविस्तर लिहा.

Q4) Attempt any two of the following :

[2 × 10 = 20]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- i) सांख्यकारिकेमधील व्यक्त व अव्यक्त विचार सविस्तर लिहा.
- ii) सत्कार्यवाद म्हणजे काय ते सविस्तर लिहा.
- iii) आस्तिक व नास्तिक दर्शने म्हणजे काय ते सांख्यांच्या मताच्या आधारे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD-5969

[6465]-717

M.A. (SODL)

SANSKRIT (संस्कृत)

SK203-I : साहित्यम् – चम्पूरामायणम् – बालकाण्डम्

अयोध्याकण्डं च

(2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य.

2) उजव्या बाजूला दिलेले अंक हे गुण दर्शवितात.

Q1) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

[10]

- 'अहमहमिका' कस्य अर्थस्य कृते अस्य शब्दस्य योजना कविना कृता?
- 'जटाजूटपीडम्' इति कस्य विशेषणम्?
- भोजेन उल्लिखिता रामजन्मस्य तिथिः राशिः च का?
- 'भीतो भूभरतः किमम्ब भरतः' इदं वाक्यं केन कथितम्?
- भोजस्य वैद्यकग्रन्थां नामानि लिखित।
- 'कारुण्यापः' इति कस्य विशेषणम्?

Q2) टीपा लिहा (कोणत्याही चार)

[20]

- दशरथाचा मृत्यू प्रसंग वर्णन करा.
- विष्णूची स्तुती
- कैकयी
- ताटकाप्रसंग
- चम्पूची विविध वैशिष्ट्ये
- चम्पूरामायणाची मांडणी

P.T.O.

Q3) कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[20]

- i) कौसल्यायै प्रथममदिशद्भूपतिः पायसार्धं प्रादादर्थं प्रणयमधुरं केकयेन्द्रस्य पुत्र्यै ।
एते देव्यौ तरलमनसः पत्युरालोच्य भावं स्वाधांशाभयां स्वयमकुरुतां पूर्णकामां सुमित्राम् ॥ – भाषांतर करा.
- ii) प्रह्लादस्य व्यसनममितं दैत्यववर्गस्य दम्भं स्तम्भं वक्षः स्थलमपि रिपोर्योगपद्येन भेत्तुम् ।
बद्धश्रद्धं पुरुषवपुषा मिश्रिते विश्वदृष्टे दंष्ट्रारोचिर्विशदभुवने रंगसा सिंहवेषे ॥ – भाषांतर करा.
- iii) अथ दशरथः पुत्रं रामं स्वतस्त्रिजगत्पतिं स्वविषयमहीमात्रे कर्तुं पतिं विदधे मतिम् ।
भुवनभरणे कल्यं कल्याणभूधरमादरात्स्वगृहपटलीधुर्यस्तभं विधातुमना इव ॥ – भाषांतर करा.
- iv) लोकानन्दमुकुन्दस्य चत्वार इव बाहवः – ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.
- v) निर्यातुधानां वसुधां विधातुं निर्यातु रामः सह लक्ष्मणेन ॥ – ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.
- vi) यावत्कल्पमकीर्तिरार्तिजननी जायेत जाये तव ॥ – ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.

Q4) खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे लिहा.

[20]

- i) चम्पूकाव्याची वैशिष्ट्ये सांगून 'चम्पूरामायणम्' या ग्रन्थातील अयोध्याण्डात वर्णिलेले कथानक सारांशरूपात लिहा.
- ii) 'भोजाची ग्रंथसंपदा' या विषयी सविस्तर वर्णन करा.
- iii) चम्पूकाव्याचा वर्ण्यविषय व चम्पूशैली विषयीची विद्वानांची मते यावर निबंध लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5971

[Total No. of Pages : 4

[6465]-719

M.A. - II (SODL)

PHILOSOPHY - II

**PHI-211-I : Methods of Philosophy
(2019 Pattern) (Semester - III)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following :

[5 × 2 = 10]

- a) What is the meaning of Analytical method?
- b) Define the term phenomenology.
- c) State the term Hermeneutics.
- d) What is mean by critical thinking?
- e) Explain the term Logical Positivism.
- f) What is mean by Rigorous science.

Q2) Write notes on any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) चिद्वाद – Idealism
- b) Criticism on psychologism.
- c) Philosophical Hermeneutics
- d) Epoche method.
- e) Universal acceptance.
- f) Textual Potency.

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Explain the term Defence of Common sense.
- b) 'Phenomenology is a pure science'. Explain Husserl's views.
- c) What are the main functions of philosophy? State Ryle's views.
- d) What are three types of Reductions? (आकृत्यंतरण)
- e) Discuss about Dilthy's concept of Hermeneutics.
- f) Explain Pol Ricor's theory of Hermeneutics.

Q4) Attempt any two of the following :

[2 × 10 = 20]

- a) Explain systematically misleading expressions with an examples.
- b) Explain, why Edmond Husserl called as father of phenomenology.
- c) Explain Gadamer's critique of Hermeneutics as a method.

Total No. of Questions : 4]

PD-5971

[6465]-719

M.A. - II (SODL)

PHILOSOPHY - II

PHI-211-I : Methods of Philosophy

(2019 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[5 × 2 = 10]

- अ) विश्लेषण पद्धती का अर्थ काय?
- ब) मानसघटनावाद या संकल्पनेची व्याख्या द्या.
- क) 'अर्थनिर्णयन' संकल्पना सांगा.
- ड) 'चिकित्सक विचार' म्हणजे काय?
- इ) 'तार्किक प्रत्यक्षार्थवाद' संकल्पना स्पष्ट करा.
- फ) 'कठोर विज्ञान' म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर टिपा लिहा.

[4 × 5 = 20]

- अ) चिद्वाद – Idealism.
- ब) मनोविज्ञानावरील टीका.
- क) तात्त्विक अर्थनिर्णयशास्त्र.
- ड) एपॉके पद्धत.
- इ) सार्वत्रिक स्वीकृती.
- फ) संहितेची क्षमता.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[4 × 5 = 20]

- अ) 'सामान्य ज्ञान समर्थन' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) 'मानसप्रत्ययवाद एक शुद्ध विज्ञान' हुसेलचा दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- क) 'तत्त्वज्ञानाचे' प्रमुख कार्य काय आहे? हा राईलचा दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- ड) आकृत्यंतरणाचे तीन प्रकार कोणते आहेत?
- इ) डिल्थीची 'अर्थनिर्णयन' संकल्पना सांगा.
- फ) रिकॉर्सची 'अर्थनिर्णयन' संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) कोणत्याही दोनांची उत्तरे लिहा.

[2 × 10 = 20]

- अ) पद्धतशीरपणे दिशाभूल करणारे वाक्यप्रयोग उदाहरणासह स्पष्ट करा.
- ब) एडमंड हुसेल यांना मानसप्रत्ययवादाचा संस्थापक का मानले जाते? स्पष्ट करा.
- क) गडायमरची 'अर्थनिर्णयनशास्त्रावरील' टीका स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5972

[Total No. of Pages : 4

[6465]-720

M.A. (SODL)

PHILOSOPHY

**PHI 212 - I : Moral Philosophy
(2019 Pattern) (Semester - III)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following :

[10]

- a) What is mean by the term 'Eudemonia'?
- b) What is Kant's definition of ethics?
- c) What is a meaning of sanction according to Mill?
- d) Write a note on normative ethics.
- e) State the Aristotle's concept of virtue.
- f) Write a note on Kant's deontological ethics.

Q2) Write notes on any four of the following :

[20]

- a) Mill's principle of utility.
- b) Meta-ethics?
- c) Aristotle's views on excellence of character.
- d) Mill's utilitarianism.
- e) Normative ethics.
- f) Aristotle's opinion on weakness of will.

P.T.O.

Q3) Attempt any four of the following :

[20]

- a) Explain Kant's concept of the will.
- b) State the principles of utilitarianism as formulated by Mill.
- c) State Mill's concept of discipline.
- d) State the relationship between utilitarianism and justice.
- e) Evaluate Mill's argument.
- f) Explain Kant's concept of duty.

Q4) Attempt any two of the following :

[20]

- a) State the nature and scope of ethics.
- b) Discuss Aristotle's 'Eudaimonia' in detail.
- c) State the basic features of Kantian ethics.

Total No. of Questions : 4]

PD-5972

[6465]-720

M.A. (SODL)

PHILOSOPHY

PHI 212 - I : Moral Philosophy

(2019 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा :

[10]

- अ) 'आत्मकल्याण' (युडेमोनिया) याचा अर्थ काय आहे?
- ब) काण्टची नीतिशास्त्राची व्याख्या काय आहे?
- क) मिलनुसार 'बंधके' यांचा अर्थ काय आहे?
- ड) आदर्शवादी नीतिसास्त्रावर टीप लिहा.
- इ) अॅरिस्टॉटलची सद्गुण संकल्पना सांगा.
- फ) कान्टच्या कर्तव्यवादी नीतिशास्त्रावर टीप लिहा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा :

[20]

- अ) मिलचे उपयुक्ततावादी तत्व
- ब) आधि-नीतिशास्त्र
- क) अॅरिस्टॉटलचे उत्कृष्ट चारित्र्य विषयक विचार
- ड) मिलचा उपयुक्ततावाद
- इ) आदर्शमूलक नीतिशास्त्र
- फ) अॅरिस्टॉटलच्या मतानुसार 'इच्छाशक्तीची दुर्बलता'

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[20]

- अ) काण्टची सतसंकल्प संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) मिलने संगीतलेली उपयुक्ततावादाची तत्वे सांगा.
- क) मिलची अनुशासकांची संकल्पना सांगा.
- ड) उपयुक्ततावाद आणि न्याय याचा संबंध सांगा.
- इ) मिलच्या युक्तिवादाचे मूल्यमापन करा.
- फ) काण्टची कर्तव्य संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा :

[20]

- अ) नीतिशास्त्राचे स्वरूप आणि व्याप्ती सांगा.
- ब) अँरिस्टॉटलच्या युडेमोनियाची सविस्तर चर्चा करा.
- क) कान्ट नीतिशास्त्राची मूलभूत वैशिष्ट्ये सांगा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5973

[Total No. of Pages : 4

[6465]-721

M.A. - II (SODL)

PHILOSOPHY

**PHI-213-I : Schools of Vedant (II)
(2019 Pattern) (Semester - IV)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following :

[5 × 2 = 10]

- a) According to Vallabha what is concept of Jagat.
- b) According to Nimbaraka what is concept of cit.
- c) According to Madhava what is the meaning of svatantra?
- d) According to Vallabha what is concept of pucti.
- e) What is mean by Prameya?
- f) State the term Vedanta.

Q2) Write notes on any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Ramanuja on attributes of God.
- b) Concept of Brahman : Nimabarka.
- c) Concept of Khyati
- d) Isvara
- e) Concept of Prama
- f) Madhav's criticism of Advaita.

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Explain how Ramanuja considered Bhakti as to be the greatest path to liberation?
- b) Define Madhav's concept of knowledge. State three types of knowledge.
- c) Where does Madhava develop his philosophy.
- d) What are three things that are real according to Nimbarka?
- e) What are the main features of Indian Philosophy.
- f) Summarise the term Prasthantrati.

Q4) Attempt any two of the following :

[2 × 10 = 20]

- a) Discuss the idea of Pratyaksha' propounded by Vallabha.
- b) Discuss the characteristics of 'Atyant Bheda Darshanam'.
- c) Write detailed explanation of Madhava's idea of Philosophy.

Total No. of Questions : 4]

PD-5973

[6465]-721

M.A. - II (SODL)

PHILOSOPHY

PHI-213-I : Schools of Vedant (II)

(2019 Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[5 × 2 = 10]

- अ) वल्लभाचार्यांची 'जगत' संकल्पना काय आहे?
- ब) निंबार्काचार्यांची 'चित' संकल्पना काय आहे?
- क) मध्वाचार्यांच्या 'स्वतंत्र' संकल्पनेचा अर्थ काय आहे?
- ड) वल्लभाचार्यांची पुक्ति संकल्पना काय आहे?
- इ) प्रमेय म्हणजे काय?
- फ) वेदांत संकल्पना सांगा.

प्रश्न 2) कोणत्याही चारांवर टिपा लिहा.

[4 × 5 = 20]

- अ) ईश्वराचे सदगुण: रामानुजाचार्य
- ब) ब्रह्मण संकल्पना: निंबार्काचार्य
- क) ख्याति संकल्पना
- ड) ईश्वर
- इ) प्रमा संकल्पना
- फ) मध्वाचार्यांची अद्वैत वेदांतावरील टीका

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर टीपा लिहा.

[4 × 5 = 20]

- अ) रामानुजाचार्यांनी भक्तीला मोक्षाचा महामार्ग का मानले आहे? स्पष्ट करा.
- ब) मध्वाचार्यांच्या ज्ञान संकल्पनेची व्याख्या देऊन त्यांनी केलेले ज्ञानाचे तीन प्रकार सांगा.
- क) मध्वाचार्यांनी आपले तत्त्वज्ञान कुठे आणि कसे विकसित केले?
- ड) निंबार्काचार्यांच्या मते, कोणत्या तीन सत्य गोष्टी आहेत?
- इ) भारतीय तत्त्वज्ञानाची प्रमुख वैशिष्ट्ये सांगा.
- फ) प्रस्थानत्रयी संकल्पनेचे विश्लेषण करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन सोडवा.

[2 × 10 = 20]

- अ) वल्लभाचार्य कृत 'प्रत्यक्ष' संकल्पनेची चर्चा करा.
- ब) 'अत्यंत भेद दर्शनम' संकल्पनेच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
- क) मध्वाचार्यांच्या तत्त्वज्ञान संकल्पनेचे सविस्तर स्पष्टीकरण लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5975

[Total No. of Pages : 4

[6465]-723

M.A. (SODL)

POLITICAL SCIENCE

PS 211-I : Modern Political Thought

(2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following :

[5 × 2 = 10]

- a) Where and when was the first Akhil Bhartiy marathi Sahitya samelan held under the chairmanship of Ranade.
- b) Name two books written by Mahatma Gandhi.
- c) Name two books written by Pandit Nehru.
- d) Write Dr. Ambedkar's definition of democracy.
- e) Name the three types of revolutions mentioned by Lohia.
- f) Whom did Mahatma Gandhi consider his political guru?

Q2) Write short note (Any four) :

[4 × 5 = 20]

- a) Ranade's view on social reform.
- b) Concepts of Trusteeship.
- c) Nehru's formulation of nationalism.
- d) Ambedkar's state socialism.
- e) Non-congressism.
- f) Lohia's socialism.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 150 words (Any four) : [4 × 5 = 20]

- a) Discuss the features and elements of Ranade's political liberalism views.
- b) State the main features of Nehru socialism.
- c) Explain the views of Dr. Ambedkar's regarding the origin cast system.
- d) Explain Lohia's view on Role in caste in Indian politics.
- e) Explain the meaning of Gandhi's non-violence and write the types of non-violence.
- f) Outline the main principles behind Ranade's economic thinking.

Q4) Answer the following question in details : [2 × 10 = 20]

- a) Write in details Dr. Lohia's thoughts' on language.
- b) Explain Dr. Babasaheb Ambedkar's thought on caste system and his program to Abolition of untouchability.
- c) Write an essay on 'Ranade's economic thought's.

Total No. of Questions : 4]

PD-5975

[6465]-723

M.A. (SODL)

POLITICAL SCIENCE

PS 211-I : Modern Political Thought

(2019 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[5 × 2 = 10]

- अ) न्या. रानडे यांच्या अध्येक्षतेखाली झालेले पहिले अखिल भारतीय मराठी साहित्य संमेलन कोठे व केव्हा झाले?
- ब) महात्मा गांधींनी लिहिलेल्या दोन पुस्तकांची नावे सांगा.
- क) पंडित नेहरूंनी लिहिलेल्या दोन ग्रंथांची नावे सांगा.
- ड) डॉ. आंबेडकरांच्या लोकशाहीची व्याख्या लिहा.
- इ) डॉ. लोहिया यांनी सांगितलेली तीन प्रकारची क्रांत्यांची नावे सांगा.
- फ) महात्मा गांधीजी आपले राजकीय गुरू कोणत्या मानत असत?

प्रश्न 2) टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :

[4 × 5 = 20]

- अ) रानडे यांचा सामाजिक सुधारणाविषयी दृष्टीकोण
- ब) विश्वस्त संकल्पना
- क) नेहरूंची राष्ट्रवादाची मांडणी
- ड) आंबेडकरांचा राज्यसमाजवाद
- इ) बिगर-काँग्रेसवाद
- फ) लोहिया यांचा समाजवाद

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची 150 शब्दात उत्तरे लिहा. [4 × 5 = 20]

- अ) रानडे यांच्या राजकीय उदारमनवादाची वैशिष्ट्ये आणि मुलधारांची चर्चा करा.
- ब) नेहरूंच्या समाजवादाची प्रमुख लक्षणे सांगा.
- क) आंबेडकरांनी जाती व्यवस्थेच्या उगमा विषयी मांडलेले विचार स्पष्ट करा.
- ड) लोहिया यांची भारतीय राजकरणातील जातीविषयक भूमिका स्पष्ट करा.
- इ) गांधीजींच्या अहिंसेचा अर्थ सांगून अहिंसेचे प्रकार लिहा.
- फ) रानडे यांच्या अर्थिक विचारांमागे प्रमुख सुत्रांची मांडणी करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा : [2 × 10 = 20]

- अ) डॉ. लोहिया यांचा भाषा विषयक विचार विस्तृतपणे स्पष्ट करा.
- ब) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे जातीसंस्था विषयक विचार आणि अस्पृश्यना निर्मूलनाचा कार्यक्रम स्पष्ट करा.
- क) 'न्या. रानडे यांचे अर्थिक विचार निबंध' लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5976

[Total No. of Pages : 4

[6465]-724

M.A. (SODL)

POLITICAL SCIENCE

PS 212-I : Political Sociology

(2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicates full marks.*

Q1) Answer any five of the following questions in 25 to 30 words. **[10]**

- a) When and Where did the discipline of Political Sociology emerge?
- b) Write Max Weber's concept of Authority in brief.
- c) What is Political Socialization.
- d) Explain Civil Society concept.
- e) Explain the meaning Political Development.
- f) Write the importance of Political Participation in democracy.

Q2) Write Short Notes. (any four) **[20]**

- a) Nature of Political Sociology.
- b) Karl Marx Thoughts on Political System.
- c) Elements of Political Culture.
- d) Political Opinion.
- e) Features of Political Change.
- f) Max Weber's concept of Bureaucracy.

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following questions in 150 words. **[20]**

- a) Explain the assumptions of the behaviourist approach.
- b) Explain the nature of Political Culture by defining it.
- c) Briefly describe the means of Political Participation.
- d) Write the characteristics of Political development mentioned by Lucian Pye.
- e) Explain the levels of Political Participation.
- f) Explain the Marx's concept of class conflict/struggle in detail.

Q4) Answer any two of the following questions in detail. **[20]**

- a) Explain the nature of Political Participation by explaining the meaning of Political Participation.
- b) Discuss the types of Political Change.
- c) Explain the nature and importance of Political Socialization.

Total No. of Questions : 4]

PD-5976

[6465]-724
M.A. (SODL)
POLITICAL SCIENCE
PS 212-I : Political Sociology
(2019 Pattern) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 25 ते 30 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) राजकीय समाजशास्त्र या ज्ञानशाखेचा उदय केव्हा व कोठे झाला?
- ब) मॅक्स वेबरची अधिकाराची संकल्पना थोडक्यात लिहा.
- क) राजकीय सामाजिकरण म्हणजे काय?
- ड) नागरि समाज संकल्पना थोडक्यात स्पष्ट करा.
- इ) राजकीय विकासाचा अर्थ स्पष्ट करा.
- फ) लोकशाहीत राजकीय सहभागाचे महत्व लिहा.

प्रश्न 2) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]

- अ) राजकीय समाजशास्त्राचे स्वरूप.
- ब) कार्ल मार्क्सचा राजकीय व्यवस्थेसंबंधी विचार.
- क) राजकीय संस्कृतीचे मूलाधार.
- ड) राजकीय मत.
- इ) राजकीय परिवर्तनाची वैशिष्ट्ये.
- फ) मॅक्स वेबरची नोकरशाही संकल्पना.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) वर्तनवादी दृष्टिकोनाची गृहितके स्पष्ट करा.
- ब) राजकीय संस्कृतीची व्याख्या सांगुण, राजकीय संस्कृतीचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- क) राजकीय सहभागाची माध्यमे थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ड) ल्यूसियन पाय यांनी सांगितलेल्या राजकीय विकासाची लक्षणे लिहा.
- इ) राजकीय सहभागाच्या पातळ्या स्पष्ट करा.
- फ) मार्क्सची 'वर्ग कलह' संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे सविस्तर लिहा.

[20]

- अ) राजकीय सहभागाचा अर्थ सांगुन, राजकीय सहभागाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) राजकीय परिवर्तनाच्या प्रकारांची चर्चा करा.
- क) राजकीय सामाजिकरणाचे स्वरूप आणि महत्व स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5977

[Total No. of Pages : 4

[6465]-725

M.A. - II (SODL)

POLITICAL SCIENCE

PS 213-I : World Politics - New Developments

(2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following.

[10]

- a) Write two goals of Indian Foreign Policy.
- b) State the concept of Forced diplomacy.
- c) State the World Banks goals.
- d) Interpret terrorism.
- e) Write the military challenges to the world.
- f) State the type of diplomacy.

Q2) Write notes on any four of the following.

[20]

- a) The role of the stockholm conference.
- b) Methods of intervention.
- c) Question of Kashmir.
- d) Feminism.
- e) Question of global refugees.
- f) State the five organizations of the World Bank.

P.T.O.

Q3) Attempt any four of the following.

[20]

- a) Explain the role of the World Trade Association.
- b) State the challenges facing the diplomacy.
- c) Write the reasons for the growth of the multination corporation.
- d) Write the reasons for terrorism.
- e) Inform the problems of refugees in Europe.
- f) Discuss the Indian National security.

Q4) Attempt any two of the following.

[20]

- a) Inform the internal factors that determine the foreign policy.
- b) Discuss the results and remedies of terrorism.
- c) Discuss the solution plan on environmental degradation.

Total No. of Questions : 4]

PD-5977

[6465]-725
M.A. - II (SODL)
POLITICAL SCIENCE
PS 213-I : World Politics - New Developments
(2019 Pattern) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविने आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्ना सोडवा. [10]

- अ) भारतीय परराष्ट्र धोरणाची दोन उद्दिष्टे लिहा.
- ब) सक्ती राजनैतिकेची संकल्पना सांगा.
- क) जागतिक बँकेची उद्दिष्टे सांगा.
- ड) दहशतवादाच्या व्याख्या द्या.
- इ) जगासमोरील लष्करी आव्हाने लिहा.
- फ) राजनैतिकेचा प्रकार सांगा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा. [20]

- अ) स्टॉकहोम परिषदेची भूमिका.
- ब) हस्तक्षेपाच्या पद्धती.
- क) काश्मीरचा प्रश्न.
- ड) स्त्रीवाद
- इ) जागतिक निर्वासितांचा प्रश्न.
- फ) जागतिक बँकेच्या पाच संस्था सांगा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे द्या. [20]

- अ) जागतिक व्यापारी संघटनेची भूमिका विशद करा.
- ब) राजनैतिकतेसमोरील आव्हाने सांगा.
- क) बहुराष्ट्रीय महामंडळाच्या वाढीची कारणे लिहा.
- ड) दहशतवादाची कारणे लिहा.
- इ) युरोपमधील निर्वासितांच्या समस्यांची माहिती द्या.
- फ) भारतीय राष्ट्रीय सुरक्षितता चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [20]

- अ) परराष्ट्रा धोरण निश्चित करणाऱ्या अंतर्गत घटकांची माहिती द्या.
- ब) दहशतवादाचे परिणाम आणि उपाय यावर चर्चा करा.
- क) पर्यावरणाच्या ज्हासावरील उपाययोजनाची चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5979

[Total No. of Pages : 4

[6465]-727

M.A. (SODL)

SC-05-I : SOCIOLOGY

Contemporary Social Theories

(2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicates full marks.

Q1) Attempt any five of the following :

[10]

- a) According to Gramsci, the contribution of _____ people are particularly important in creating counter-leadership.
- b) _____ is known as the father of French structuralist Marxism.
- c) _____ This public sphere/public news is seen as an important medium through which ideas are transmitted.
- d) The sociological concepts of the sphere of habits, capital or resources etc. were developed by _____
- e) Pierre Bourdieu developed the concept of _____ through the analysis of success.
- f) The statement that civil society became a political concept and worked against the tyranny of the Western governments in the East is by _____

Q2) Write the answer to any four of the following :

[20]

- a) Discuss in detail Gramsci's concept of leadership hegemony.
- b) Briefly explain Guldner's criticism of direct debate.
- c) Write a short note on the scourge of sociology in India.
- d) Write a note on modernity.
- e) Write information on Jameson's Capitalism.
- f) Discuss the theory of communicative action.

P.T.O.

Q3) Write the answer to any four of the following :

[20]

- a) Explain the interpretation of postmodernism by Fabrizio Jameson.
- b) Explain the theory of structuralism by Anthony Giddens.
- c) Discuss the concept of publicness by Habermas.
- d) Examine Derridas theory of structuralism or fragmentation.
- e) Write a brief note on the poststructuralist approach.
- f) State the three aspects of power as mentioned by Fuconi.

Q4) Write the answer to any two of the following :

[20]

- a) Discuss the concept of cultural capital as proposed by Pierre Bourdieu.
- b) Explain the difference between the theoretical approaches of structuralism and post-structuralism.
- c) Explain the formulation of post-structuralism by Jean-François Lyotard in his book The Postmodern Condition.

Total No. of Questions : 4]

PD-5979

[6465]-727

M.A. (SODL)

SC-05-I : SOCIOLOGY

Contemporary Social Theories

(2019 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा. [10]

- अ) ग्राम्सीच्या मते प्रति नेतृत्व निर्माण करण्यामध्ये लोकांचे योगदान विशेष महत्त्वपूर्ण आहे.
- ब)यांना फ्रेंच संरचनावादी मार्क्सवादाचा जनक म्हणून ओळखले जाते.
- क)हे सार्वजनिक जनक क्षेत्र/लोकवृत्त याकडे विचार संक्रमित होणारे महत्त्वाचे साधन म्हणून पाहतात.
- ड) हॅबिट्स क्षेत्र भांडवल अथवा साधन संसाधन इत्यादी समाजशास्त्रीय संकल्पना यांनी विकसित केल्या.
- इ) यशप्राप्तीच्या विश्लेषणातून पियरे बोरदयु यांनी..... ही संकल्पना विकसित केली.
- फ) नागरी समाज ही एक राजकीय संकल्पना बनवून पश्चिमात्य सरकारांच्या पौर्वातिक जुलूमशाहीच्या विरोध कार्यरत झाली हे विधान यांचे आहे.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्नांती उत्तरे लिहा. [20]

- अ) ग्राम्सीच्या नेतृत्व हेजेमनी या संकल्पनेवर सविस्तर चर्चा करा.
- ब) गुल्डनर यांची प्रत्यक्ष वादावरील केलेली टीका थोडक्यात सांगा.
- क) भारतातील समाजशास्त्राचे अरिष्ट यावर थोडक्यात टीप लिहा.
- ड) आधुनिकता यावर टीप लिहा.
- इ) जेम्सनच्या भांडवलशाही या विषयी माहिती लिहा.
- फ) संप्रेषण आत्मकृतीच्या सिद्धांतावर चर्चा करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्नावर थोडक्यात टिपा लिहा. [20]

- अ) फॅब्रिक जेम्सन यांचे उत्तर आधुनिकता विषयीचे विवेचन स्पष्ट करा.
- ब) अँथोनी गिडन्स यांचा संरचनीकरणाचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- क) हाबरमासच्या सार्वजनिकतेचा चव्हाटा यावर विवेचन करा.
- ड) डेरिदा यांचा वीरचनावाद अथवा विखंडवादाच्या सिद्धांताचे परीक्षण करा.
- इ) उत्तर संरचनावादी दृष्टिकोनावर थोडक्यात टीप लिहा.
- फ) फुकोणी सांगितलेले सत्तेचे तीन पैलू सांगा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [20]

- अ) पियरे बोरदयु यांनी मांडलेल्या सांस्कृतिक भांडवल या संकल्पनेवर चर्चा करा.
- ब) संरचनावाद आणि उत्तरा संरचनावाद या सिद्धांत पद्धतीमधील फरक स्पष्ट करा.
- क) जीन फ्रान्सिसको लीओटार्ड यांनी उत्तर संरचनावादाचे पोस्ट मॉडर्न कंडिशन या ग्रंथांमध्ये केलेले सूत्रीकरण स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5980

[Total No. of Pages : 4

[6465]-728

M.A. (SODL)

SOCIOLOGY

**SC-06 : Sociology of Development
(2019 Pattern) (Semester - III)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any five of the following :

[10]

- a) What is the nature of the concept of human development?
- b) When was the Human Development Report released?
- c) Who said that modernity is a directionless kind of mother?
- d) What model did Parsons develop?
- e) Who developed the concept of quality in the context of development?
- f) Who said that power should be decentralised to the maximum?

Q2) Write the answer to any four of the following :

[20]

- a) Explain the concept of social transformation.
- b) Explain the concept of urban community development.
- c) Give information about gender equality.
- d) Explain the nature of modernity in India.
- e) Give information about industrial capitalism.
- f) Write information about Anna Hazare.

P.T.O.

Q3) Write the answer to any four of the following :

[20]

- a) Explain Gandhiji's economics.
- b) Explain the role of religion in India.
- c) Define the disadvantaged group.
- d) Explain the feminist perspective.
- e) Explain the concept of Hind Swaraj.
- f) Explain the information about the global economy.

Q4) Write the answer to any two of the following :

[20]

- a) Discuss the Scheduled Castes.
- b) Discuss the Nirbhaya Movement at length.
- c) Which theory of human development was proposed by W.W. Rostow?

Total No. of Questions : 4]

PD-5980

[6465]-728

M.A. (SODL)

SOCIOLOGY

SC-06 : Sociology of Development

(2019 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडवणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा. [10]

- अ) मानवी विकास ही संकल्पना कोणत्या स्वरूपाची आहे?
- ब) मानवी विकास अहवाल कधी जाहीर झाला?
- क) आधुनिक ही एक दिशाहीन प्रकारची जननी आहे असे कोण म्हटले?
- ड) पार्सन्स यांनी कोणते मॉडेल विकसित केले?
- इ) विकासाच्या संदर्भात कसमतेची संकल्पना कोणी विकसित केली?
- फ) सत्तेचे जास्तीत जास्त विकेंद्रीकरण व्हावे असे कोणी म्हटले?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्न सोडवा. [20]

- अ) सामाजिक परिवर्तन ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) शहर समुदायाचा विकास ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) स्त्री-पुरुष समानता विषयी माहिती सांगा.
- ड) औद्योगिक भांडवलशाही या विषयी माहिती सांगा.
- इ) अण्णा हजारे यांच्या विषयी माहिती लिहा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[20]

- अ) गांधीजीच्या अर्थकारणाचे विवेचन करा.
- ब) भारतातील धर्माची भूमिका स्पष्ट करा.
- क) वंचित समूहाची व्याख्या सांगा.
- ड) स्त्रीवादी दृष्टिकोन विशद करा.
- इ) हिंद स्वराज ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- फ) जागतिक अर्थव्यवस्थेची माहिती स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[20]

- अ) अनुसूचित जातीसंबंधीत विवेचन करा.
- ब) निर्भया चळवळी विषयी प्रदीर्घ विवेचन करा.
- क) डब्ल्यू. डब्ल्यू. रोस्टो यांनी मानवी विकासाचा कोणता सिद्धांत मांडला.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5981

[Total No. of Pages : 4

[6465]-729

M.A. (Part -II)(SODL)

SOCIOLOGY

SC - 07 - I : Urban Studies

(2019 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following :

[5 × 2 = 10]

- a) Define metropol.
- b) Write the meaning of Rural Urban fringe.
- c) Write the meaning of Urban Renewal.
- d) What is JNNURM?
- e) What is urban agglomeration?
- f) Define Global City.

Q2) Write notes on any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Meaning of urbanity
- b) Satellite cities
- c) Weber's concept of city
- d) Relevance of Urban Sociology
- e) Mega city
- f) Social Justice and Right to the cities.

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Elaborate the history of Urban Sociology.
- b) Write the meaning of suburbanization.
- c) Critically analyse the theories of Wirth of Chicago School.
- d) Elaborate the Ethnic and gendered segregation of space.
- e) Explain Simmel's views of city.

Q4) Attempt any two of the following :

[2 × 10 = 20]

- a) Discuss over-urbanization in India.
- b) Explain Chicago School's concentric zone theory and discuss new urban sociology's critiques on Chicago School.
- c) Explain the development of Urban Sociology in India in details.
- d) Evaluate David Harvey's contribution to the new Urban Sociology.

Total No. of Questions : 4]

PD-5981

[6465]-729

M.A. (Part -II)(SODL)

SOCIOLOGY

SC - 07 - I : Urban Studies

(2019 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा :

[5 × 2 = 10]

- अ) महानगराची व्याख्या करा.
- ब) ग्रामीण शहरी सीमा अर्थ लिहा.
- क) शहरी नूतनीकरणाचा अर्थ लिहा.
- ड) जे एन एन यू आर एम (JNNURM) म्हणजे काय?
- इ) शहरी समूह म्हणजे काय?
- फ) जागतिक शहराची व्याख्या करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणतेही चार वर टीपा लिहा :

[4 × 5 = 20]

- अ) नागरीकरणाचा अर्थ
- ब) उपग्रह शहरे
- क) वेबरची शहराची संकल्पना
- ड) नागरी समाजशास्त्राची प्रासंगिकता
- इ) महानगर
- फ) सामाजिक न्याय आणि शहरांचा अधिकार

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[4 × 5 = 20]

- अ) नागरी समाजशास्त्राचा इतिहास विशद करा.
- ब) उपनगरीकरणाचा अर्थ लिहा.
- क) शिकागो संप्रदायाच्या विर्थच्या सिद्धांतांचे टीकात्मक विश्लेषण करा.
- ड) जागेचे वांशिक आणि लिंगभेद विशद करा.
- इ) शहराबद्दल सिमेलचे विचार स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा :

[2 × 10 = 20]

- अ) भारतातील अतिनागरीकरणाची चर्चा करा.
- ब) शिकागो संप्रदायाच्या समकेंद्रित क्षेत्र सिद्धांताचे स्पष्टीकरण द्या आणि शिकागो संप्रदायाच्यावरील नवीन शहरी समाजशास्त्राच्या टीकांवर चर्चा करा.
- क) भारतातील नागरी समाजशास्त्राच्या विकास सविस्तर स्पष्ट करा.
- ड) डेव्हिड हार्वेचे नवीन नागरी समाजशास्त्रातील योगदानाचे मूल्यमापन करा.

